

Ланко Олександр Віталійович, заступник начальника Департаменту захисту економіки Національної поліції України

КОНФІДЕНЦІЙНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО В ПРОТИДІІ КОРУПЦІЇ

Відповідно до п. 13–15 ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», для виконання завдань оперативно-розшукової діяльності оперативним підрозділам правоохоронних органів надано право мати гласних і негласних штатних та позаштатних працівників, використовувати конфіденційне співробітництво [1].

У статті 275 Кримінального процесуального кодексу (КПК) України конфіденційне співробітництво тлумачать як негласні відносини, що встановлюють уповноважені органи з повнолітньою дієздатною особою (громадянином України, іноземцем або особою без громадянства) і на засадах добровільності та конспіративності використовують для виконання завдань кримінального провадження. Слідчий має право використовувати інформацію, отриману від осіб, з якими встановлено конфіденційне співробітництво під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій, або залучати їх до проведення таких дій [2, с. 694].

Підрозділи, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, наділені відповідними правами й обов'язками щодо використання конфіденційного співробітництва у протидії корупції. Для оперативних працівників це правовідносини, у які вони вступають під час виконання функціональних обов'язків, передбачених законами України й іншими нормативними актами.

Згідно з вимогами ст. 11 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» та ст. 275 КПК України, заборонено залучати до виконання оперативно-розшукових завдань осіб, професійна діяльність яких пов'язана зі збереженням професійної таємниці (адвокатів; нотаріусів; медичних працівників; священнослужителів; журналістів), якщо таке співробітництво буде пов'язано з розкриттям конфіденційної інформації професійного характеру.

Недотримання цієї заборони під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій є підставою для визнання отриманих за їх результатами фактичних даних недопустимими доказами.

Одним із фундаментальних положень діяльності правоохоронних органів, визначених Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність», є соціальний і правовий захист осіб, які залучені до виконання завдань оперативно-розшукової діяльності. Соціально-правовий захист зазначених об'єктів належить до сфери діяльності держави із забезпечення прав і свобод людини, про що йдеться в ст. 3 Конституції України [3].

З огляду на міжнародну практику захисту, для осіб, які надають допомогу в запобіганні та протидії корупції, в українському законодавстві також передбачено соціальний та правовий захист. Відповідно до вимог ст. 13 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», «...особа, яка залучається до виконання завдань оперативно-розшукової діяльності, перебуває під захистом держави. Якщо у зв'язку з виконанням такою особою завдань оперативно-розшукової діяльності настала її інвалідність або смерть, на неї поширюються пільги, передбачені в таких випадках для працівників оперативних підрозділів» [1].

Стаття 53 Закону України «Про запобігання корупції» передбачає, що особа, яка надає допомогу в запобіганні і протидії корупції (викривач), перебуває під захистом держави, а члени її сім'ї не можуть бути звільнені чи примушені до звільнення, притягнуті до дисциплінарної відповідальності чи піддані з боку керівника або роботодавця іншим негативним заходам впливу (переведення, атестація, зміна умов праці, відмова в призначенні на вищу посаду, скорочення заробітної плати тощо) або загрозі таких заходів впливу у зв'язку з повідомленням про порушення вимог згодою Закону іншою особою, а інформація про викривача може бути розголошена лише за його згодою, крім випадків, установлених законом [4].

Отже, захист осіб, які викривають корупціонерів, повинен передбачати: захист від переслідування; збереження конфіденційності; перекладення тягаря надання доказу на працедавця; відмову від вимог про відповідальність; анонімність; систему заохочень.

Слід урахувати певні відмінності між конфіденційним співробітництвом під час проведення оперативно-розшукових заходів і негласних слідчих (розшукових) дій у протидії корупції, зокрема за правовим статусом, суб'єктивним складом і процесуальним оформленням.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18 лют. 1992 р. № 2135-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 22. – Ст. 303.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / за заг. ред. В. Г. Гончаренка, В. Т. Нора, М. Є. Шумила. – Київ : Юстініан, 2012. – 1224 с.
3. Конституція України : Основний Закон від 28 черв. 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
4. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1700-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 49. – Ст. 2056.